

BUGÜNKÜ İNGİLİZ ŞİİRİ

A. R. HUMPHREYS

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Lektörü

Bugünkü şiir, içinde doğduğu dünya gibi, çok karışıktır. Orijinal şiir daima, zamanın en yeni fikir ve duygularını ifade etmiye çalışmıştır. Zamanımızda hakim olan fikir ve duygular insanı şaşkırtacak derecede karışık olduğundan, bunlardan ilham alan şiirlerin de sade ve açık olmaları beklenemez.

Bugünkü şiir derken, 1920 senesinden sonra yazılmış şiirleri kastediyorum. Bunların arkasında sosyal ve uluslararası büyük davalar vardır; çünkü son yirmi sene içinde batı Avrupa, Türkiye gibi değişmez ve programlı bir idare görmemiştir. İnsanlar güvenlerini kaybetmiş, işsizlik, açlık, hastalık başgöstermiştir. Hiç şüphe yok ki şiirlerin konusu da işsizlik ve açlık olacaktır. Genç İngiliz şairlerinin en iyilerinden biri olan Stephen Spender'in şu şiiri buna güzel bir misaldir:

*Moving through the silent crowd
Who stand behind dull cigarettes,
These men who idle in the road,
I have the sense of falling light.*

*They lounge at corners of the street,
And greet friends with a shrug of shouldres,
And turn their empty pockets out-
The cynical gestures of the poor....*

*I'm jealous of the weeping hours,
They stare through with such hungry eyes.
I'm haunted by these images,
I'm haunted by their emptiness.¹*

Cemiyeti felâkete sürükliyen fırtınalardan sonra güneşli günler değil, dünyayı daha binbir türlü ıstırap içinde kıvrandıran siyasî ihtirasların kasırgalı günleri doğdu. Bunlar şiir için iyi bir alan açmadılar.

İngiliz kültüründeki kıymetli unsurlar asla değerlerinden kaybetmemiştir. İyi şeyler daima büyük ve şahsî mücadelelerle elde edilir.

¹ Fersiz cigaraların arkasındaki sessiz kalabalığın, sokaklarda boş gezen bu adamların arasında yavaş yavaş yürürken, bir ışığın söndüğünü sezer gibi olurdum. Bunlar sokak köşelerinde tembel tembel bekleyişler; omuz silkerek dostlarını selâmlarlar; boş ceplerinin içini dışına çevirirler. Bunlar fakirlerin alaycı hareketleridir. Ağlamakla geçen saatlerine acırım; öyle aç gözlerle bakınırlar ki, bu insanlar hiç gözümün önünden gitmez, boş mideleri hiç aklımdan çıkmaz.

Şairler, artistler hiçbir zaman, bugünkü kadar çok düşünmemişlerdir. Eserlerini okurken insan derin ve kuvvetli fikirlerin akışını sezer. Bu vasıf onları çok kere güç anlaşılır bir hale getirmektedir.

Bu türlü karışık zamanlarda insanlar ya kütlenin fikirlerine uymak, yahut ta benlik kazanmak zorundadırlar. Onları içine alacak ne düzenli bir cemiyet, ne de benimsenmiş bir edebiyat yasası vardır. Bugünkü İngiliz edebiyatında her nevi şiirden örnekler bulunabilir: Kır hayatını seven W. H. Davies'in kolay anlaşılabilir şiirleri; yaşayan şiirlerin en büyüğü olduğu söylenebilen derin düşünceli T. S. Eliot'un anlaşılması güç şiirleri; genç bir tenkitçi olan William Empson'un düşündürücü şiirleri; David Gascoyne'un fikri inkâr eden "surrealist," şiirleri; A. E. Houseman'ın çıplak, çorak şiirleri; Edith Sitwell'in hayalî, süslü şiirleri gibi çeşitli şiir neveleri vardır. Her birinin de taraftarları ve taklitçileri vardır.

Burada, yirminci asır şairlerinin dediği gibi, ondokuzuncu asır şairlerinin ekseriya ve dünya olaylarına yabancı kaldıklarını hatırlatmak isterim. Yakın zamanlarda bir tenkitçi, İngilterede, kraliçe Victoria zamanında yazılmış şiirlerin çoğunun, hakim olan hava bakımından, hayalî, güzel bir müzik dünyasının şiiri olduğuna işaret etmiştir. Yirminci asır şairleri, onlar gibi gözlerinin önündeki manzaraya yabancı kalmamaya karar vermişlerdir. Bu şairlerin en gençlerinden biri olan Robert Waller bu manzaralar için "insan hayatının umutsuzluk ve acı duyuran manzaraları," der. Vakitlerini sokak köşelerinde geçiren işsizlerin ızdırabı, her taraftan kovulan evsiz barksız mültecilerin hayatı, siyasî baskı altında zulüm görenlerin çektikleri, şairlerde heyecanlar uyandırmıştır. Robert Waller mültecilerden "duygusuz cepelerde sefalet içinde ölen avâreler," diye bahseder. En genç şairlerimizden biri olan George Barker şu şiirinde ızdırıp çeken insanların feryatlarını, ancak ölüm anında iken öten kuğu kuşunun sesine benzetir.

*I hear the cry which breaks from the womb, or room
Wherever I stand, and forces me to go.
The swan my world, with the myriad at her breast
The foaming human struggling, I hear their cry:
The feminine weeping and the masculine agony
Meet at the throat and make the swan's song.²*

Stephen Spender ilk tenkit kitabına Yıkıcı Unsur adını vermiştir. Bu ad Conrad'ın "Karanlığın Kalbi," romanından alınmıştır. Bu eserdeki karakterlerden biri, dünyadaki olayların şaşırtıcı kargaşalığına karşı

² Anaların rahminden kopup gelen çığlıkları duyuyorum. Nerede olursam olayım bu sesler beni gitmiye zorluyor. Benim dünyam kuğu gibidir, bağrında milyarlarla insanın kabarıp taşan ızdırapları var, çığlıklarını işitiyorum. Kadınların hıçkırıklarıyla erkeklerin iniltileri boğazda birleşir ve kuğunun şarkısı doğar.

koyup yaşayabilmek için gerekli olan hayat felsefesini ortaya koyar: "Yıkıcı unsurun deryasına dalınız, kol ve bacaklarınızın hareketiyle uçsuz bucaksız denizin sizi suyun üstünde tutmasını sağlayınız., Dünyadan ne kaçmalı ne de içinde boğulmalıyız: Fakat onun içinde yüzebiliriz ve yüzmeliyiz. Daha yakın zamanda yazdığı bir tenkit kitabında Stephen Spender, "hayatın gerçekleriyle şiiri birbirinden ayıran bir çizgi yoktur,, demiştir. Şair dünyayı olduğu gibi almalı ve onu kelimelerle anlatmalıdır.

Bunu yapmak için cesaret lâzımdır. İngilterenin genç şairleri kadar iyi şair olmak, yazma kabiliyetinden başka pek çok cesaret ister. İngilterede şairler daima siyasî hayatta ve harpta faaliyet göstermişlerdir. Spenser; Milton, Swift, Wordsworth, Shelley, Byron, Rupert Brooke ve son harpte ölen şairler buna misâldir. Çok ince bir şair olan Jhon Con-ford İspanyadaki dahilî harplere gönüllü olarak katılmış ve orada savaşırken ölmüştür; Auden, Çindeki karışıklıklar üzerinde yazabilmek için ta oraya kadar gitmiştir. Fakat yalnız maddî bakımdan cesaret göstermek kâfi değil, aynı zamanda fikrî bakımdan da cesaret lâzımdır. Modern bir şair vaziyete hakim olmalı, bir sürü şaşırtıcı malzemenin tesiri altında kalmamalıdır. Kendinden evvelkilerden ona zengin ve uzun bir edebiyat geleneği kalmıştır: Çok çeşitli ve derin bilgi şekillerinden haberdirdir; bunlar onun dünyasına aittir ve onun dünyasını teşkil eder. - Meselâ, Freud'un psikolojisi, riyazî felsefe, tatbikî ilim, antropoloji, ilâhiyat. O, siyasî karışıklıkla parçalanmış, çirkinlik ve adilikle kıymetten düşmüş bir dünya görür. Louis Macneice'in "hiçbir şeyi hazmedemiyen alaycıların türediği bu hazımsızlık devri,, diye tavsif ettiği zamanımızın bazı şeylerinden nefret eder. Fakat bu gün hiçbir şeyi hazmedemiyenler de, evliya ruhlu kimseler de harbin gölgesi altında yaşamaktadır.

Spender, herkese olduğu gibi kendisine de ıztırap veren anları şöyle anlatıyor:

*Who live under the shadow of a war,
What can I do that matters?...
I am shot with thought
That halt the untamed horses of the blood.³*

En ince şairlerimizden biri olan Cecil Day Lewis, benim nesirle anlatmaya çalıştığımı güzel bir şiirle ifade ediyor ve gözlerini başka tarafa çevirmek için yapılan tahrikleri reddederek diğer şairlere tercüman oluyor:

*Tempt me no more For I
Have known the lightning's hour,
The poet's inward pride,
The certainty of power.*

³ Harbin gölgesi altında yaşamış olan bir insan için önemi olabilecek ne yapabilirim? En yüksek gurur anındayken ben kaç defa, kanın kızgın atlarını durduracak bir fikirle vuruldum.

*Bayonets are closing round,
I shrink, yet I must wring
A living from despair
And out of steel, a song.*

*Though song, though breath be short,
I'll share not the disgrace
Of those who ran away,
Or never left the base.*

*O friends, my tongue can speak
No comfortable words
Calls to a forlorn hope,
Gives work and not rewards.*

*Oh, keep the harrow sharp,
And follow still the plough;
Others may reap, though some
See not the winter through.*

*Father, Who endest all,
Pity our broken sleep;
For we lie down with tears,
And waken but to weep.*

*And if our blood alone
Will melt this iron earth -
Take it: it is well spent
Easing a saviour's birth.⁴*

T. S. Eliot, W. H. Auden, ve Spender'in eserlerindeki fedakârlık konusuna, yeni asıl bir fedakârlık sayesinde, içinde bulunduğu durumdan kurtulmak, bereket ve kardeşliğe kavuşmak için dünyanın ölüm ızdırabı içinde beklediğinden bahseden konuya gene döneceğiz. Bu konunun anlaşılması güçtür. Fakat bir çok dinlerin esasıdır. Şiirde bu konuya sık sık rastlanması, din ve Antropolojiye karşı gösterilen ilgiye işarettir. T. S. Eliot'un "The Waste Land = Harap Ülke,, si bu konunun en güzel, en tanınmış örneğidir.

Buraya kadar bugünkü şiirin sosyal bakımdan zemini kaba taslak anlatıldı. Bundan sonra iki kutup üzerinde şiirin tekniği ve konusu üzerinde duracağız. Bu iki şey şiirde birleşmiş bulunmaktadır. Son yirmi

⁴ Artık beni tahrik etme . Çünkü ben yıldırımın vaktini, şairin içine gömülmüş gururunu ve kudretin katiyetini biliyorum. Süngüler etrafı çeviriyor. Ürküyorum fakat ümitsizlikten bir maişet ve çelikten bir şarkı çıkarmam lâzımdır. Şarkı ve nefes kısa sürse de kaçanlar yahut üstün ayrılmıyanlarla küçüklüğü paylaşmıyacağım. Dostlarım dilimden insana ferahlık veren sözler çıkmıyor, o uzak bir ümidi çağırıyor ve mükâfat değil iş veriyor. Orağınızı keskin bulundurun ve sapanın arkasından yürümekte devam edin; bazı kimseler kışı çıkarmasa da ektiğini biçenler bulunabilir. Her şeyi sona erdiren tanrı, yarıda kalan uykularımıza sen acı ! Çünkü biz gözlerimizde yaşlarla yatıyor ve ağlamak üzere uyanıyoruz. Eğer bu demirden toprağı eritecek yalnız bizim kanımızsa al onu : Bir kurtarıcının doğumunu kolaylaştırmakla yerinde harcanmış olur.

Yıl içinde teknik bakımdan yapılan denemelerin hepsinde şiirin toplu ve önemli mânasına, elden gelen en çok, ifade, canlılık ve tamamlılığı verilmişe çalışılmıştır. Bugün şiir, çok canlı şekilde muhayyeye tesir eden cümlelerle ifade edilmiş, kuvvetli ve mâna yüklü bir muhtevadır.

İngiliz şiirinde teknik devrim başlıca iki Amerikalının işidir: Ezra Pound ve T. S. Eliot - bunlar bir İrlandalı olan W. B. Yeats ve bir Gal'li olan G. M. Hopkins'ten yardım görmüştür. İngilterenin kendi şairleri yoktur zannetmeyin, İngiliz şiiri zenginleşmiştir; çünkü daima kendi benliğini kaybetmeden başka milletlerin edebiyatlarından tesirler alabilmiştir. Bugün gördüğümüz şey de senelerce sürüp gitmiş bir usulün başka bir örneğidir. Bu asrın şiiri Yunan, Çin, Japon şairlerinin, Ortaçağdaki Fransız ve İtalyan şairlerinin, Shakespeare çağı şairleri ve ondokuzuncu asır Fransız sembolistlerinin tesiriyle çok canlanmış ve zenginleşmiştir. Ezra Pound ile T. S. Eliot'un yaptıkları şey İngiliz şiirini, yılların biriktirdiği bu zenginlikten faydalandırmak olmuştur. Pound 1885'te Amerikada Idaho'da doğmuştur. Fakat 1908'den sonra hayatı İngiltere, Fransa ve İtalya'da geçmiştir. Eliot 1888'de Amerikada St. Louis'de doğmuştur. O da 1913'den sonra İngilterede yaşamış ve İngiliz tabiiyetine geçmiştir. Her ikisi de çok geniş kültürlü kişilerdir. Her ikisi de kelime ahengine ve vezne karşı titizdir; ve İngiliz nazmında yeni şekiller bulmak gerektiğini sezmişlerdir. Pound tercümede başarı elde etti. Vezinleri gayet düzgün ve imgeleri kusursuz olan Çin ve Japon şiirlerini, Fransa ve İtalya'da Ortaçağın debdebeseinden bahseden zengin lirikleri ve W. H. Auden gibi genç şairlere çok tesir etmiş olan eski İngiliz halk şiirlerini modern İngilizceye çevirmiştir. 1920'de Pound hem konusu hem de tekniği bakımından tesir yapan "Hugh Selwyn Mauberley," adında başka tipte bir şiir yarattı. Şiirin konusu harp sonrası dünyasının adflığı ve duyulan hayal inkisarıdır. Tekniği ise kelimededen tasarruf, fikir zenginliği, serbest ifade, alaycı bir eda ve mantıklı izahlardan ziyade okuyucunun dimağında kıvılcımlar çıkaracak şekilde yanyana konmuş zıt fikirlerin tesiriyle yaratılan bir tekniktir. Pound, kendisinden çok daha büyük bir şair olan ve 1920-1935 yılları arasında edebiyatta başlıca kudret sayılan T. S. Eliot'a da bu noktada tesir etmiştir.

1920'de, yani aşağı yukarı Pound'un Mauberley'i yazdığı zaman Eliot modern kültürün kötü durumunu anlatan bir şiir yazmakta idi. Bu şiir dağınık ve uzundu; fakat Eliot Pound'un tavsiyesi üzerine ve ondan örnek alarak, plânını değiştirdi, ve şiirinde büyük bir baskıyla yanyana getirilmiş çok yüklü fikirler, tezdalar, yankılar ve musikide olduğu gibi tekrarlanan motifler kullanarak bir enerji ve topluluk yaratmaya çalıştı. Bu gayretten "The Waste Land=Harap Ülke," doğmuştur. Bu şiirin her kısmı geriye ve ileriye doğru diğer bir kısma bağlıdır. Kelimelerin musikisi kusursuz derecede güzeldir ve şiir muhayyelenin devamlı olarak meşgul edilmesiyle temiz ve kesif bir hal almıştır. Bu

şiiirin anlaşılması güçtür. Mantıklı olmakla beraber bu mantık bir noktadan diğerine yavaş yavaş geçmez bilâkis tezatlar ve birden değişmeler yapar. Hepsi 433 satır olan bu şiirde, daha uzun şiirlerde az rastlanan bir güzellik vardır.

“The Waste Land = Harap Ülke,, den sonra Eliot’un eserleri derinliklerinden kaybetmemekle beraber daha az toplu ve bazan daha çok kelimeli olmuştur. “The waste Land=Harap Ülke,, nin topladığı dar dinleyici çerçevesi yerine, Eliot bundan sonraki eserlerinde daha geniş bir dinleyici kitlesine hitap etmiye çalışmıştır. Önce şehir hayatının adılığı üzerinde caz ritmiyle ve gülünç üslûpta, “Sweeney Agonistes,, adında bir piyes, sonra da, “The Rock=Kaya,, ve “Murder in the Cathedral=Kilisede cinayet,, adında iki ciddi piyes yazmış ve bunlarla geniş bir seyirci kitlesi toplamıştır. Daha sonra yazdığı “The Family Reunion=Aile toplantısı,, adındaki eser de büyük bir ilgi uyandırmıştır.

Eliot’un bugünkü şiire hizmetleri nelerdir? Bunların bir kısmı şiirin konusunu bir kısmı da tekniğini ilgilendirir. Eliot şairin meşgul olacağı cemiyeti tahlil etmiştir. Bugünkü sosyolojiye dayanan bir şiir yaratmıştır. Konusunun önemi buradadır. Bu tahlil edilmiş unsurların şiir halinde nasıl toplanması gerektiğini göstermiştir: Tekniğin önemi de buradadır. Konusu yağmursuzluk yüzünden kuru ve çorak kalmış, idarecilerinin becereksizliği yüzünden harap olmuş, çürümüş, hakikatten uzak şeylerle, korku ve kâbusla dolu bir ülke, kurtarıcı bekliyen bir ülkedir. Kurtuluş geldiği zaman işkence ve ızdırapla gelecektir. Tıpkı doğumda ve Allahın ruhunda yeniden vücut bulmada olduğu gibi. “The Waste Land = Harap Ülke,, eski peygamberlerin ruh haletini yansıtan bir eserdir. Bu eser cemiyetin şimdiki ve gelecekteki ruhunu yaratacaktır. Bu şiirin tekniği şiirde bir devrim yaratmıştır; çünkü çok mânalı güç anlaşılan, ve her cümlesinde şairin benliğini belirten bir bütün yaratmak gayesini gözetmektedir. Eliot kendisinden evvelkilerin gevşek vezninden sonra İngiliz şiirine sıkı bir disiplin sokmuştur. Şiiri bir kere daha insanların hayat üzerinde en derin düşüncelerinin ifadesine vasıta yapmış, ve şiiri içinde büyüdüğü kültüre uygun kılmıştır. Eliot’un vezneleri ve cümle biçimleri baştan başa kendisininidir. Aşağıdaki şiir “The Family Reunion = Aile Toplantısı,, ndan alınmış bir parçadır. Bilinmiyen şeyin her zaman verdiği gizli korkunun gölgesi altında ufak ihtiraslar besliyen orta halli insanların basit hayatlarını gösterir.

*We all of us make the pretension
To be the uncommon exception
To the universal bondage.
We like to appear in the newspapers
So long as we are in the right column.
We know all about the railway accident
And the slowly hardening artery.
We like to be thought well of by others
So that we may think well of ourselves.*

*And any explanation will satisfy :
We only ask to be re-assured
About the noises in the cellar,
And the window that should not have been open.
Why do we behave as if the door might suddenly open, the curtains drawn,
The cellar make some dreadful disclosure, the world disappear,
And we should cease to be sure of what is real or unreal ?
Hold tight, we must insist that the world is what we have always taken it to be⁵.*

Bugünkü hayatın yüzü altında gizlenmiş bulunan bu korku duygusu, Eliot'tan sonra gelenlerden bir çoklarının eserlerinde de görülmektedir. Aşağıdaki şiir W. H. Auden'in, aynı konuyu yansıtan bir şiirinden alınmıştır:

*In the burrows of the nightmare,
Where Justice naked is,
Time watches from the shadows,
And coughs where you would kiss.
In headaches and in worry
Vaguely life leaks away,
And Time will have his fancy
Tomorrow, or to-day
Into many a green valley
Drifts the appalling snow;
Time breaks the threaded dances
And the diver's brilliant bow⁶.*

Daha genç bir şair, George Barker, "Calamiterror,, (yani birleşmiş felâketle korku) adlı eserinde "bu boşluğun dördüncü buudu korkudur,, der ve şiirine devam eder:

*Meandering abroad in the Lincolnshire meadows day
Day and day a month perhaps, lying at night lonely,
The early September evening administering a mystery,
The moon executing its wavering sleight of hand I sense the
Advent of the extraordinary event, the calamiterror,
Yurn and encounter the mountain descending upon me.....⁷*

⁵ Biz hepimiz kendimizi herkese şamil olan kölelikten müstesna varlıklar olarak göstermek isteriz. Gazetelerde görünmekten hoşlanırsınız, elverir ki münasip bir sütunda olsun. Tren kazaları hakkında her şeyi ve tedricî damar sertleşmesini biliriz. Kendimiz hakkında iyi fikir beslemesinden hoşlanırsınız. Verilen izahat ne olursa olsun bizi tatmin eder. İstedığımız sadece mahzendeki gürültü ve açık bulunmaması gereken pencere hakkında tatmin edilmekten ibarettir, Neden sanki kapı birden açılıverecek, perdeler çekilecek, mahzenden korkunç şeyler çıkıverecek, dünya yok olacak ve biz de gerçek olanla olımayı ayıramıyacakmışız gibi davranıyoruz? Sıkı tutun. Dünyayı şimdye kadar ne zannediyor idiysek gene öyle olduğunda ısrar etmeliyiz.

⁶ Kâbusun karanlık yollarında adalet çırpıplak durur ve zaman gölgeliklerden bakarak öpeceği yerde öksürür. Kararsız hayat, baş ağrıları ve üzüntüler içinde akıp gider; Zaman birçok ahenkli raksları ve denize dalan gencin müstesna bükülüşünü ortada keser.

⁷ Lincolnshire çayırlarında dolaşırken, günlerce belki bir ay geceleri yapa yal-

Biraz da, Pound ve Eliot'la birlikte bugünkü nazmı düzenlediklerini söylediğim, G. M. Hopkins ve W. B. Yeats'tan bahsedeyim. Hopkins 1889 da ölmüştür, fakat şiirleri 1918 yılına kadar basılmamış ve 1930 da yeniden basılıncaya kadar dikkati çekmemiştir. Sonradan Hopkins'in çok duygulu bir şair olduğu ve derin heyecan uyandıran, şiirli dilinin zamanımızla Shakespeare'in çağı arasında bir köprü daha kurduğu görüldü. Aşağıdaki parçada Hopkins, çok sevdiği Akçekavak korusunun kesilmesi üzerine duyduğu üzüntüyü anlatır. Seslerin, şairin sıkıntısını ve duygusunun şiddetini belirtecek şekilde, birbirine çarptığı ve birbirini yansıttığı görülmektedir.

*My aspens dear, whose airy cages quelled,
Quelled or quenched in leaves the leaping sun
All felled, felled, are all felled:*

*Of their fresh and following folded rank
Not spared, not one
That dandled a sandalled
Shadow that swam or sank
On meadow and river and wind- wandering weed- winding bank⁸.*

Bu heyecanlı ve tannan ifade daha sonraki şairlere tesir etmiştir. Cecil Day Lewis, W. H. Auden ve diğerleri Hopkins'in tarzını taklit ettiler.

Hopkins'in şiire heyecan ve ızdırap, Eliot'un açıklık ve bütünlük vermelerine karşılık, büyük İrlandalı şair, W. B. Yeats şiire zenginlik vermiştir. 1865 de doğmuş olan W. B. Yeats, 1939 da ölümünden evvel en büyük İngiliz şairi olarak tanınmıştır. Hattâ bazı kimselere göre son yüz yıl içinde yaşamış en büyük İngiliz şairidir. Şair arkadaşlarına nazaran, Yeats'in duyguları daha heyecanlı, fikirleri daha tesirli ve zengindi. Lûgatçesi bir yandan Plotinus'un felsefesini diğer yandan yurttaşlarının her günkü dilini içine alıyordu. Yeats şiirden başka piyes; hikâye ve makaleler de yazmıştır. İrlanda'nın halk şiirlerini, Hint felsefesini araştırmış, incelemiş ve bugünkü edebiyatın başarılarından biri olan İrlanda dram hareketine şekil vermiştir. Yeats politika alanında da tanınmış ve İrlanda Serbest Devleti Senatosuna üye seçilmiştir. Gerçekten uzak, süslü şiirden bu günün canlı, kuvvetli şiirine doğru ilerlemesi "Bir Palto,, şiirinde görülmektedir.

nız yatarken, Eylülün ilk geceleri bir sırrı saklarken, ay tereddütle el çabukluğu yaparken, olağan üstü bir olayın, korkuyla birleşmiş felâketin, gelişini sezerim. Döner ve üstüme çökmekte olan dağla karşılaşırım.

⁸ Dalları, oynayan güneşi yapraklar arasında ezen yahut söndüren sevgili akçekavaklarımın hepsi kesildi. Biribiri ardsıra giden taze ağaç dizilerinden bir tanesi bile alakonmadı. Nehirde, rüzgârın dolaştığı, otların bürüdüğü dere kenarında, yüzen veya çayıra uzanan bir gölgeyi kollarında avutan o ağaçlardan hiç birinin hayatı bağışlanmadı.

*I made myself a coat
Covered with embroideries
Out of old mythologies
From heel to throat:
But the fools caught it,
Wore it in the world's eyes
As though they'd wrought it,
Song let them take it,
For there's more enterprise
In walking naked.⁹*

"Sailing to Byzantium = Bizans'a Yolculuk,, adlı eserinde Yeats, artık ihtiyarladığından, duygu zevklerinin yerine "aklın yaşlanmıyan anıtları,, dediği aklın zevklerini koyarak senelere boyun eğmek ve gençliğin arzularını bırakmak istiyor. İhtiyarlık ancak bedenın ıztıraplarını almeden cesaret sayesinde varlığını haklı kılabilir. Yeats Bizans'ı felsefî zekâ ve sanatın sembolü kabul eder. Ona göre Bizans, insan elinin yarattığı şeylere sonsuzluk vasfını veren o mükemmel sanatkârlığın ve fikrin zengin ihtişamının vatanı olan kutsal bir şehirdir.

*That is no country for old men. The young
In one another's arms, birds in the trees,
Those dying generations, at their song,
The salmon-falls, the mackerel-crowded seas,
Fish, flesh, or fowl, commend all summer long
Whatever is begotten, born and dies.
Caught in that sensual music, all neglect
Monuments of unaging intellect.*

*An aged man is but a paltry thing,
A tattered doat upon a stick, unless
Soul claps its hands and sing, and louder sing
For every tatter in its mortal dress,
Nor is there singing school but studying
Monuments of its own magnificence;
And therefor I have sailed the seas and come
To the holy city of Byzantium.*

*O sages standing in God's holy fire
As in the gold mosaik of a wall,
Come from the holy fire, perne in a gyre,
And be the singing masters of my soul.
Consume my heart away: sick with desire,
And fastened to a dying animal,
It knows not what it is: And gather me
Into the artifice of eternity.¹⁰*

⁹ Kendime, tepeden tırnağa kadar eski masallardan alınmış işlemlerle kaplı bir palto yaptım. Fakat akılsızlar onu aldılar ve kendileri işlemiş gibi herkesin gözü önünde giydiler. Zararı yok, alsınlar, çıplak yürümekte daha çok cesaret var.

¹⁰ Orası yaşlıların memleketi değildir. Orada birbirinin kollarında gençler, ağaçlardaki kuşlar, şarkılarına dalmış olan o ölümlü nesiller ve onlarla beraber Somon sürüleri ve uskumru dolu denizler, balık, et ve av kuşları, bütün yaz boyunca doğup ölen her şeyin methiyelerini yaparlar. Bu şehvî musikiye kapılan herkes aklın yaşlan-

1930 danberi şiir yazmakta olan şairler, bütün bu tesirlerden faydalanmışlardır. Yazma şekli, duygu, ve konu bakımından birçok şeyler öğrenmişlerdir. Fakat şairler şiirin konusunu asıl etraflarındaki dünyaya bakmakla yahut insanı başka insanlara bağlayan veya onu onlardan ayıran tesirlere karşı uyanık davranarak buldular. Eliot'tan sonra hayatta bulunan önemli şairler, yaş sırasıyla: Cecil Day Lewis (1905) Louis Mac Neice (1907), W. H. Auden (1907), Stephen Spender (1909), George Barker (1913), ve zannederseniz 1914'te doğmuş olan Dylan Thomas'tır. Bunların hepsi sıkıntı, fakirlik ve işsizlikle dolu bir devri gördü.

Bu şairler, bazı devlet adamlarının inandığı, fakat herkesin yalan olduğunu bildiği bir hayale, yani her şeyin bir gün iyi olacağına, inanmıyorlardı. Şiirleri kardeşlik ve sosyal asalet için duydukları ateşli arzuyu ve yıkılmakta olan bir dünyada insanların ihtiyaçlarına karşı keskin bir anlayışı göstermektedir. George Barker şair hakkında şöyle diyor :

*How can he cease
From political fight, how his sword sleep in his hand,
When a dark time in a dark time
Inundates and annihilates the mind?* ¹¹.

Bunların dikkate değer bir yanı, bu dünyaya çok kuvvetli bir bağla bağlanmış olmalarıdır. Bu bağlılıkları bazan şehir hayatına bazan da kırlara karşı kendini göstermektedir. Kırlara karşı olduğu zaman onu, arasına sığınabilecekleri güzel bir yer gibi gördüklerinden değil, tersine şehirlerle aynı dünyaya bağlı ve onun bir parçası olarak gördüklerindedir. Bu ve diğer vasıflar bu şairlere meslektaş diye bakılmasına sebep olmuştur. Yeats "şairleri bu kadar çok birbirine benzeyen mektep bilmiyorum," der. Fakat her iyi şairde olduğu gibi bunların da her birinin kendine mahsus ifade şekli vardır. W. H. Auden bazan kısa ve toplu, anlaşılması güç bir ifade şekli kullanır, bazan da serbest, geveze bir dil kullanır. Kendisi Byron'da da bulunan bu vasıfları beğenir. Memleketinin köylü basitliğinin tesirinde kalmış, onun manevî fakirliğinden nefret duymuş olan İrlandalı Mac Neice, klâsik bir âlimdir. Manevî bakımdan heyecanlı olmaktan ziyade titizdir.

mıyan anıtlarını ihmal eder. Bir ihtiyarın ne değeri olabilir! Bastona yaslanmış, üstü başı yırtık bir bunak! Meğer ki ruh el çırpıp şarkı söylesin ve ölümlü elbisesinin her yırtık parçası için sesini yükseltsin. Bir şarkı mektebi yok, fakat onun kendi büyüklüğünü gösteren anıtları incelemek var. İşte bunun için denizleri aşip kutsal Bizans geldim. Bir duvarın altın mozayikleri içinde imiş gibi Allah'ın kutsal ateşinde duran ey yüce bilgiler! Kutsal ateşten çıkıp bir daireyi dönün ve gelin ruhuma şarkı hocası olun. Kalbimi tüketin: O arzu ateşiyle yanıyor ve ne olduğunu bilmediği, ölmek üzere olan bir hayvana takılmıştır. Onu yok edin ve sanatte bana ebedî bir varlık verin.

¹¹ Karanlık bir zaman içinde, karanlık bir zaman ruhu boğup mahvederken, o politika mücadelelerinden nasıl vazgeçer? Kilisenin elinde uyumasına nasıl müsaade eder?

Görüşü nüfuzlu ve derindir. Onda bugün İngilizce şiir yazan her hangi bir şairden daha iyi görüş kuvveti vardır. Bugünün çetin şartlarını gördüğünden ve politika hareketleriyle tedbirlerinin bunları düzeltilebileceğine inanmadığından düşüncelerinde biraz kötümserliğe kaçır. Gal'li olan Day Lewis, bugünkü şairlerin en çok lirik olanı ve ruh bakımından en muvazenelisidir. Şiirlerinde daima görülen bir ifade güzelliği vardır. Spender zengin duygulu, dürüst ve cesur bir şair ve tenkitçidir. George Barker'in eserleri renkli ve keskin hayallerle dolu, hattâ bunlar arasında boğulmuş çok ferdî ve anlaşılması zor şiirlerdir. Bu şairlerin hepsi düşünceleri bakımından bugünün dünyasında yaşarlar. Yani fabrikalar, halk ve politika dünyasında. Onlar insanı bir makine saymıyorlar; bilâkis ona güven, kardeşlik duygusu ve yaşama zevki aşlamak istiyorlar. Spender şöyle yazıyor :

*What is precious is never to forget
The essential delight of the blood drawn from ageless springs,
Breaking through rocks in Worlds before our birth.
Never to deny its pleasure in the morning simple light
Never allow gradually the traffic to smother
With noise and fog the flowering spirit* ¹².

Bugünkü şiirin gamlı ve kötümser olduğu hissini verdiğem bunu düzeltmeliyim. Bazan böyledir, fakat dünyayı olduğu gibi gören her sanatın böyle olması gerektir. Bu şiirlerdeki gam havası azimli bir enerji ve cesaretle tadil edilmiş ve hal için duyulan kötümserlik, gelecekte asil ve kibar bir hayat bulacağımıza dair beslenen ümit ve hattâ şimdi bile hayatın bize verebileceği şeyi kaybetmemek azmiyle hafiflemiştir. Kendine acıma duygusu bugünün şairlerinde hiç görülmemektedir.

İşte Auden'in bugünkü endüstri hayatımızı gerçek şekliyle gösteren "The Dog Beneath The Skin = Postun İçindeki Köpek," adlı piyesinden bir parça :

*Look left, the moon shows locked sheds, wharves by water:
On your right is the power House: its chimneys fume gently above us
like rifles recently fired.
Look through the grating at the vast machinery: at the dynamos and turbines
Giving no sign of the hurricane of steam within their huge steel bottles:
At the Diesel engines like howdahed elephants, at the dials with their flickering pointers:
Power to the city* ¹³.

¹² Kıymetli olan şey, yaşı olmiyan pınarlardan gelip, biz doğmadan önce kayalıklar arasından dünyalara fıskırmış olan kanın verdiği hazzı unutmamak, sabah aydınlığında verdiği zevki, geceleri aşk talebini hiç inkâr etmemektir. Gürültü ve sisle beraber taşlıkların, çiçeklenen ruhu boğmasına sakın müsaade etme.

¹³ Sola bak, ay kilitli sundurmaları ve su kenarındaki antrepoları aydınlatıyor. Sağında elektrik santrali var: Bacaları, henüz ateş etmiş bir tüfek gibi, üstümüzde tüüyor. Parmaklıkların arasından kocaman makinelere, koca çelik kazanlar içinde buha-

Spender'in "The Express,, ve "Landscape near an Aerodrom = Bir Uçakalanı yanındaki Manzara,, adlı şiirleri de aynı doğrulukla modern hayattan çıkarılmış eserlerdir. Aşağıdaki şiir "Express,,in ilk yarısıdır:

*After the first powerful plain manifesto
The black statement of pistons, without more fuss
But gliding like a queen she leaves the station.
Without bowing and with restrained unconcern
She passes the houses which humbly crowd outside.
The gasworks and at last the heavy page
Of death printed by grave stones in the cemetery.
Beyond the town there lies the open country
Where gathering speed she acquires mystery,
The luminous self- possession of ships on ocean.
It is now she begins to sing-at first quite low
Then loud, and at last with a jazzy madness-
The song of her whistle screaming at curves,
Of deafening tunnels, brakes, innumerable bolts.
And always light, aerial, underneath
Goes the elate meter of her wheels ¹⁴.*

Mac Neice, duygu bakımından daha az ateşli olmakla beraber, gerçekleri arkadaşlarından daha iyi görür. Aşağıdaki iki şiir. Mac Neice'in gördüğünü anlatmaktaki kudretini ve pek sevmediği şehirlerde bir güzellik bulunduğunu gösteren örneklerdir. Birincisi neşeli ve güneşli bir sabahı tasvir ediyor:

*Everything is kissed and reticulated with the sun
Scooped-up and cupped in the open fronts of shops,
And bouncing on the traffic which never stops.
And the street fountain blown across the square
Rainbow-trellises the air, and sunlight blazons
The red butcher's, and scrolls of fish on marble slabs . . .
A turning page of shine and sound, the day's maze. ¹⁵*

İkincisi de akşamı bütün güzelliğiyle canlandırıyor:

rın karsırgasını belli etmeyen dinamo ve turbinlere bak: Sırtı mahfe'li fillere benzeyen Diesel motorlarına, ibreleri titreyen kadranlara bak, hepsi şehre kudret yetiştiriyor.

¹⁴ İlk kuvvetli, açık beyannameden pistonların kara ifadesinden sonra, fazla telâş göstermeden bir kraliçe gib kayarak istasyondan ayrılır. Hiç baş eğmeden ve kayıtsız görünmek için kendini sıkarak dışarıda tevazula toplanmış, evlerin gaz fabrikasının ve nihayet mezarlıkta, mezar taşlarının teşkil ettiği ağır ölüm sayfasının önünden geçer. Kasabanın ötesinde uzanan açık kırlarda hızlanarak, okyanuslardaki gemilerin kendilerine hakimiyetlerindeki esrarı kazanır bükümlerde çığlıklar koparan düdüğünün uğultulu tunellerin, frenlerin ve demir şakırtılarının şarkısını işte burada söylemeye başlar. Aşağıda tekerleklerin mağrur temposu her zaman hafif ve havai devam edip gider.

¹⁵ Açık dükkânların önünde güneş her şeyle öpüşüyor, kaynaşıyor ve hiç durmayan taşıtların üzerine sıçırıyor. Meydanın ötesine fıskıran fıskiye, havayı gök kuşağı renkleriyle kafes kafes yapıyor. Güneş kasap dükkânında ve mermer masalardaki balık yığınları üzerinde ışıldıyor . . . Çevrilen bir sis ve ışık sayfası, günün karışıklığı.

*Our street is up, red lights sullenly mark
 The long trench of pipes, iron guts in the dark,
 And not till the Goths again come swarming down the hill
 Will cease the clangour of the electric drill.
 But yet there is beauty narcotic and deciduous
 In this vast organism grown out of us :
 On all the traffic islands stand white globes like moons,
 The city's haze is clouded amber that purrs and croons,
 And tilting by the noble curve bus after tall bus comes
 With an osculation of yellow lighth a glory like chrysanthemums¹⁶*

Şairin orta ve aşağı sınıflara karşı duyduğu sempatiyle benlik ve cemiyet duygularına gelince, şuna dikkat etmek lâzımdır: Geçen dünya harbinden sonra, bir zaman için ciddi şair ve tenkitçiler, cemiyetin şiire karşı ilgi duyamayacak kadar düşmüş olduğunu ve, şiir anlaşılması daha güç bir hal aldığı için, halkın ona önem vermediğini ileri sürdüler. Suçun birazı halkta birazı da şairlerde idi. Halk filimlerden daha yüksek sanati hor görüyor, şairler de düşünce bakımından üstünlüklerini göstermiye çalışıyorlardı. Bu hal demokrat kültürün geçirdiği buhranlardan biriydi. Fakat şairlerin artmakta olan siyasal şuuruları onları halkla yeniden kaynaşmaya götürdü. İşsizlik, grevler ve harp gibi şiirden önemli o kadar çok şeyler vardır ki, şair artık şiire özel olarak önem verilmesini istiyemezdi. 1918 de Wilfred Owen, şiir yazmadığını ıztırap çeken bütün insanların başlıca acılarını anlattığını ileri sürerek bunu ifade etmiştir. Şair "Ben şiirle meşgul değilim, konum harp ve harbin sebep olduğu acıdır," demiştir. 1930 danberi şairler kendi kendilerine hep bunu söylemişlerdir. Spender'e göre şair sadece cinsibirlininin tercümanıdır. Şair diğer dimağların potansiyel şiirini kelimelerle ifade eder. Onu şiir olarak kabul ediyorlarsa kendi şiirleri olarak benimsedikleri için kabul ediyorlar. W. H. Auden, kendi şiirleri güç anlaşılma ile beraber, şiirin belli bir topluluğa münhasır olmadığını her zaman söylemiştir. "Şiir insan tabiatından ne daha iyi ne de daha kötü bir şeydir., der ve şöyle devam eder: "Şiir bazan derin, bazan sığdır; bazan safsata ile doludur, bazan da arıdır; bazan donuk, bazan nüktelidir; bazan iğrenç, bazan temizdir., Modern şairlerin insana karşı genel olarak bir sempati beslediklerini söyleyebiliriz. Buna karşılık halk ta, meselâ hava akınlarında olduğu gibi yalnız cesaret göstermekle değil, fakat edebiyat, sanat ve musikiye karşı içlerinde uyanan ilgi ile bu sempatiye lâyık olduklarını göstermişlerdir. Geçen dünya

¹⁶ Sokağımız onarılıyor, donuk kırmızı ışıklar, karanlıkta demir barsaklara benzeyen uzun boruların geçtiği hendeği belirtiyor. Coth'lar tekrar kaynaşarak tepelerden inmedikçe elektirikli makinelerin çıkardığı ses hiç dinmeyecek. Fakat bizden meydana gelmiş olan bu geniş teşkilâta sarhoş edici bir güzellik var. Bütün taşıt adacıklarının üzerinde ay gibi beyaz küreler duruyor. Şehri kaplıyan sis mırıldanan, öten bir kehribardır. Lâmbalarının sarı ışık halkaları birbirine girmiş otobüsler, asil bir bükülüşle yana yatarak bir krizantem haşmetiyle, arka arkaya geçip gider.

harbi esnasında kaba komedilerden başka şeylerin seyircisi olmazdı. Halbuki bu harp içinde halkın dram, opera, balet seyretmek arzularını karşılamak için güçlük çekilmektedir. İngilterede şimdi ağır musiki her zamankinden çok rağbet görmektedir. Ciddiyet, vekar ve güçlük bakımından yirmi yıl önce beğenilmesine imkân olmıyan şüirlere rağbet edenlerin sayısı da gittikçe artmaktadır. Bunun, halk kültürünün bir rönesansı olduğunu söylemek için henüz çok erkendir. Fakat bu, artık şairlerin hitap edeceği bir halk kitlesi ve halkın okuyacağı şairler, bu günün dünyasında yaşayan ve bu dünyayı hor görmediği gibi ona kölecesine boyun da eğmiyen ve hattâ zamanın acı olayları arasında bile manevî hürriyetten bahseden şairler, bulunduğu bir belgedir.

Çeviren:

Pervin ADATAŞ

İngiliz Dili ve Edebiyatı Enstitüsünde İlmî Yardımcı.